

Handó Péter

Falusi fények

(Részlet a készülő regényből)

1

Egy másvirágos nyári hajnalon, mikor a zsurlófűfélék pollenjétől allergiás a párás légtér, a levelek lándzsájáról spontán siklásokat és zuhanásokat produkálnak a harmatcseppek, s a csillagos ég gyászfeketéje éppen kikékül, fénybe öltöztetve merednek a mélyzöld lombok, végigcsordul a mandzárt-tetős kockaházak falán a napsugarakból merithető megvilágosodás, megmozdul és csöndje jelentette nyugalomával összeférhetetlenül, de a falu – kísértetiesen ürestekintetű lények alakjában – kiárad határa felé, olyan tágulást mutat, mint a bimbóból kifeszülő virág, vagy ülepen kettévált gatyaszár. Kapás, kaszás, zsákos emberek masíroznak a szélrózsa minden irányába nyirkot törölni az anyatermészet fotoszintetizálóiról, zargatni a hűsített-tempójú bogarakat, első vizelettel megöntözni a parcellavégi bokrokat, meg hogy vigyék valamire az életben, egészen addig, míg beláthatatlan távolságra nem kerül minden humanitás, emberi érték, s maga az életélvezet, marad az asszonyok a férjek egrecirozása, a férjeknek a szesz oltárához való területe, s mindezek mögött egy be nem vallható felismerés: csupán látszatértékek jöttek létre, - keletkeztek embervoltuk nyomán. Az író ilyen belátóan megveregeti vállát (jobb híján a saját két kezével), mert (jobb ma egy felismerés, mint holnap egy se) tisztában van a dolgok determináltságával és a feudalista földtúrás biztosított felemelkedéssel, vagyis az ültetés-, veteményezés-, kapálás-, gyomlálás-, satöbbivégi derék-ki egyenesítéssel, a munka és jövedelem közötti egyenesarányossággal, valamint ezen arányosságok helyi értékével; megrázza zavaros agysejtjeit, mintegy mellékesen, „csak úgy” a homlokára koppant, hiszen nem politikaelméleti pamflet megírásához gyűjt anyagot a nép egyszerű fiai közé ereszkedve, velük azonosulva és keveredve (főképp a gyöngédebb nemmel, és főképp: igencsak,) s nem szabad, hogy engedje, vidéki létének apró-cseprő nyavalygásai kisorozják az események medréből, partravetett halként kelljen vergődnie a következő cselekménysorozat, melybe a helyi ön- és önkénytörvények sodorják, édesgetik vagy kényszerítik.

Közben – mintha kipucolták volna az eget, csak a Hold cudar céje kacérkodik a kifakult mennyboltozaton – a Nap, keleti dombok mögül girhesre koplalt báránnyelűkre lövöldözi

fotonjait, α -, β -, γ -sugarait, s fészüli a katonai cirkálók boronálta ózonlyukat a déli zenitrandvúhoz. A főtúcán, komótos léptekkel, hat marha – a szarvasából – és gazdájuk caplat a gypű felé megböködve a vaskerítések cifrára festett cirárait. Azon a ponton, s pont azon a ponton (különben nem ez a történet kerekedne, gömbölyödne, terhesedne, születne), ahol elkanyarodnak. Zsidó háza tör a fellegekbe aranságra erkélyét villogtatva a nyugati oldalon (bizonyára nem tatárhorda-betörés kémlelésére szánva), s hivalkodik délcegdraapp falaival a szélrózsa minden irányába. Délre néző garázsrésze reggeli kedvcsinálóra lett berendezve, ahol az asszonytól eltikkadt torkú férjek önthetik decis poharakból garatjukba az „akácós út, ha végig megyek rajtad én”-leket, mellyel könnyedebben kidölüngélhetnek a dülőúton a kukoricaföldig zsenge babot szedni önagságának a főzéshez. Az író – nem úgy, mint a marhák, melyek a szagkiáradástól csöppet sem zavartatva haladtak el e közszájon és közkézen forgó épület előtt – szintén kísértésbe jön a jó hazai szilvával telt poharak csengésétől, mely kihallatszik a nyitott garázsablakon át. (Cégérnek itt már ennyi elég.) A kísértésnek azonban ellenáll (hiszen híres ellenállóvidék fia), csak a kulcslyukig merészkedik, hogy rátapaszthassa információra éhes szemét, tájékozódjon a hazai politikai viszonyokat illetően, kikémlje parnassusa alanyának szárnyaló és szesznyaló titkait, amit később elfelejt megtenni az ismeretközvetítő tévéműsorok esetében. (No meg a Tót Mariében is!)

Már százszor megbámult kopott menzai étkezőasztalnál, kultúrotthonból szerzett széken, két borvirágtól ékes személy ül szemtől-szembe, az **Á** italába szédül légy kijózanodásért vívott viaskodását figyelve. A pult mögött Zsidó vakarószik, s kissé unottan jártatja szemét körbe-körbe az alutáplált „aula” láttán, azon tőprengve: hogy lesz ebből az érdektelenségéből a gyereknek új hardver-konfiguráció. Végül egy jól irányzott hirtelen mozdulattal sikerül valamit elcsípnie oldalasan, de mire nadrágbagyúrt inge alá hatol szabad kezével, az a kis mitugrász elszökik. **Á**m jegyezzük meg az illendőség kedvéért, ezzel a hasztalan idő egy szakasza agyoncsapatott, s az üresség érzetébe egy kis méltatlankodás keveredhetett, mert mégiscsak túlélte emberünk fűrgességét a megragadott.

Á közben ráun a színházra, belekotor a decisbe, kipenderíti a legyet grabancánál fogva; fejét felemeli, s mélyen a társa pupillái mögé néz; átnyúl az italok és az asztal fölött, s **B** vállára helyezi hathetes kosztól fekete kezét. Ettől még a pók is megmerevül a sarokba feszített poros szövedékén, az ablakban díszelgő gömbkaktusz elfelejt tovább nyilni, valamint egy rekedt kakas torkán akad a hajnali kiáltás. De ez éppoly természetes, mint az emberi hangképzés az emelkedett pillanatokban.

– **Á**... – leheli pálinkagőzősen-merengőn **Á**, mint aki ismeretlen bolygók ismeretlen lényeinek lényegébe kémlel, vagy épp az orra ereszkedett meg a döngöltpadlón vergődő bogár elesettségétől.

– **Á** – válaszol **B** karlelökés kísérletével, indulatosan, majd szívszorítóan fájdalmas képét beletemeti poharába, mintha egy arra haladó felszolgálónő dús keblei közé tenné. S mikor elemeli ajkáról a tüzes vizet, édes elégedettség borzadálya és csöppje csillan meg állán.

– Isztok-e még valamit? – szól ki Zsidó a pult mögül, s ő is felhajt egy gyűszűnyivel a magafözte kerítésszagatóból, miközben a hajnali vendégek busa szemeiket egymásra meresztve feladják továbbkörtolygatási terveiket.

– **Á**...– zendül egy együtthangzó válasz templomi kórus ájtatosságával a kozmikus távlatokat nyitó költői kérdésre, mely ugyan felkínálja az ihletet adó szárnyakat, ám a ninstelesség súlytalan tárcája-zsebe mégsem képes elfogadni eme lehetőséget.

Bűnbánat és felmagasztalás munkál az alkohol oltárának szerény sekrestyéseiben, s szemek sarkában megcsillan a végzet csöppje: a Nap ugyan fölkel, de azonnal árnyékot vetett a mámor emberléptékű kozmoszára, mert tudható volt: kívül még tágasabb. Egy picit – csak hogy lassan erősödjön, később fájjon –, kotlósmód fészkelődnek, aztán szinte egyszerre mozdítják ki holtpontjáról elült ülepük, emelik zsírosbarna kalapjuk az oldalsó székről – elköszönögesztussal, s fordulnak stabil pont után motollázó kezekkel, de hiába: az anyagi világ legkisebb eleme is mozog, nincs nyugalmi állapot, tántorog az Univerzum. Mint minden, ez is relatív. A Föld dülöngél-e, vagy aki rajta áll? Mi az, amihez mérhetjük a kilengést? Egy szelet kuglóf, vagy az elvonuló csorda nyomán maradt lepények valamelyike? (Alkalmadtán kifaggatjuk a fizikatudományok doktorát.) Végül néhány sasszéval a kijáratra tájolódnak felöntött (helyesebben: belülről megöntözött) férfaink.

Az író föleszmél a gyönyörök kútja (kulcs lyuka) mellett, s tekintete visszariad a várható ajtótarátalálkozástól (mely felér egy harmadik típusú, sőt az első típusaival is [*Jem öamta eomao* vagy mind N I, esetleg mind N mind egy], de már a születő negyedik típusal is előre meg hátra, oda meg vissza, folyton-folyvás és elzáratlan magömlés), dereka meg szárba szökken (bár a „sudár jegenyefa” a kifelé tartók felől árad). Sebesen fordul, hogy kellő távolságra távozhasson, ám ekkor bátorsága és kíváncsisága gatyaszárba csúszik – szívetől az ülepén át a bokájáig. Előtte széles pofával, zord tekintettel, prolipiros zakósan, tajtékpipáját – mintha jogar volna – bal kezében tartva a helység Főfeje áll (s éppen miatta és neki áll).

– Tiszteletes..., Címzetes..., Tekintetes..., Nagyságos... Úr!... – kezdi védőbeszédét a leleplezett könyörületességet esdeklő hangon, mint aki tudja, hogy a keresztényi megbocsátás az egyetlen útja gyarló bűnei feloldozásának. S erre, az evilági cifra életben a Tisztelendő mellett a Főfej hivatott. Így válik központi kérdéssé a közeledés mikéntje (no meg, hogy miként ne).

– Enyje-ejnye! Kíváncsiskodunk... – veszi kezdetét bratyizósan a szózat, melyből a bölcso és a szemfedő helyi adománya átsejlik, akár a sérv a hasfalon, vagy Kukucska Néni szebbik fele a függönyön.

– Á... indítja indoklását írónk az imént ellesett bőbeszédűséggel, hogy kellőképpen érthető és világos legyen helyzete és mindaz, amiben találták: edzőcipő, farmernadrág, flanelling.

– Ide figyeljen – folytatja még mindig vigyorogva megrovó beszédét a lakosság okítására berendezkedett Főfej, de a felfelé törő szájszeglet lassan lebiggyed, elkomorul, s brutális vonásokkal csipkéli be az arcot –, maga irka-firkász! Unjuk már – az etikett megkívánta fejedelmi többes nyomatékával élve –, hogy csak úgy, huk-muk-fuk, környezetrajzokat készít. Túljazott tekintetével mindenfelé szimatol. Vegye tudomásul, nem tőrjük tovább! Még egy ilyen eset és kicsináljuk: bevonjuk a tollát! Aztán firkálhat, ahogy akar – teszi helyre a dolgokat széles gesztusok kíséretében.

Az Író, maga is érzi, ezzel pont oda pakolták, ahol leginkább megfelel mindenkinek, csak neki nem. Mellkasán belül viaskodni kezd az eleve (hisz’ nagy ÉN által) elrendelttel, hogy kidolgozza szervezetéből e sors nevű rákfenét. Szemét csillogóan felemeli, majd a földre szegezi (Kip-kop, kip-kop, hallatszanak az apró kalapácskoppanások.)

– De hiszen... – magyarázná megróttunk megbillent derékkal, alázatosan, hogy szóból, mint ért az ember, s mivel termelje meg kenyereit plajbász nélkül... (Miből lesz kolbász, ha elvész a plajbász?)

– Csak semmi de... Megértette? (–Igen. Bár gyakran kétkedem – magában így az Író) – s egy elhessentő kézmozdulattal szóraéremesség palettájáról lesöpri, elhessenti a betűvetőt, s ugyanazon lendület erejét felhasználva magához inti a kocsmából kilépőket belső mosást követő fejmosásra. Hanghordozásából a legkisebb távolságtartás millióje is elillan földig süllyedt földije láttán. – Akartok egy nagy frászt? Falu szegyenei. Takarodjatok a dolgokra! – a bambaképű ajtónállókat félresöpörve belép a söntésbe, miközben szendergő pipája paraszába kotor füstölökedve újraélesztésére.

Az Író ezzel visszanyeri emberi méltóságát (bár az esti duhajpartin elvesztett pénzével többre menne), s egy hanyag kézmozdulattal elkészön a köszöntetlenektől. **A** és **B** magában dohogva az ellenkező irányba eloldalog. Halk duruzsolásukat (á-á-á...) még sokáig hallani.

Az utcára – reggeli kossal kezükön és arcukon, valamint ruhájukon – egyesével-kettesével szivárognak elő a gyerekek agyoncsapni az időt, meg a szanaszét kerengő bogarakat, vagy néhanapján a szomszéd dióhéjcupos macskáját. Erre a pillanatra várva hátralép ablakából a Próféta, a tükör előtt megtapogatja orrának hatalmas furunkulusát, s felölti fekete superman-köpenyét, mely által az ige szabad folyójának forrásává válik torka, aztán kilép a csellengő ifjúság közé megvilágosítani ébredő tudatuk.

– Emberek! Jövő emberei, halljátok szavam! – s jobb kezét az égre, balt a földre szegezve, sugárzó arccal, üstökösként becsapódva belép az ugrádozó kölykök közé hirdetni a Szent Szellem üzenetét. – Közéleg, ami meg van írva...

Az Író, nyakát behúzza gallérfára, sompolyogni próbál – köszönési etikettől lemondva – az inkognitó kedvéért, ám a szemfüles gyermekszemek és a felőlük áradó többszólamú „csokolom” elodázzák a megváltást egyfelől, s megadják azt a köszönőknek. A Próféta százszorszentebb ábrázatot öltve, megkezdett kiválasztotti feladatát feledve, csapot, papot meg papgyereket hátrahagyva, furunkulusát igazgatva lecsap a tollforgatóra. Létrejön ezzel a Világegyetem legújabb csodapárosa, melyről gyakorlati ismeretek nélkül is azonnal megállapítható, hogy az öröm kakashintájára egyfelől túl nagy dolgot ejtettek, mert igencsak megfeneklett, másfelől pelyhet helyeztek, mert kishíján a csillagokba verte homlokát.

– Ön egy értelmes ember. Beszélhetek Önnek őszintén. Itt a világ vége! Antikrisztusbirodalom foglya minden hitetlen. Térjen meg! Térjen meg! – üvölt, szavával hergeli magát, s nyálával fröcsköli a hallgatót. (Megköpködlek, hogy apád-anyád ide jöjjön.) – Ön egy értelmes ember. Nem pokolra való. Pokolra? – gondolja az Író. – Az sem teremtene melegebb helyzetet... – s füle tövét birizgálva, az áporodott lehelet elől elfelé totyorászva megszólal-közbevág:

– Egy kis időt szeretnék kérni...

– Időt! – hördül fel hatalmasat gesztikulálva a Próféta, mintha az eget kéne megtartania; s közben nyomul, nyomul, a kerítés keresztfájának lapítva hallgatóját. – Mártózzom meg a Szent Szellemben, különben... – sziszeget, de hirtelen eláll a lélegzete, az Író cipője körül egy csészealj forma barna valami felgyüremlik, s szagokat lövell. Kénytelen rámutatni háladó erőfeszítésektől bütykös ujjával a gyanúsított dologra.

– Beleléptem – szabadkozik átszínezett cipőjében, miközben egy félighasznált papírsebkendőt fecnikre dörzsöl verejtékes homlokán.

– Ön... Ön most tisztátalan! Ég Önnel. – Hátatfordít, köpönyegét Batmanként megsuhogtatva lendületet vesz, mire a játékban felszabadult öröm riadtan szerterebben új teret keresni a felmagasztosító cselekedtetés elől.

Az író oldalvást lép lesuvickolni a vízesárokuszéli fűben az orrfacsaró anyagot, meg kiszuszogni-sóhajtozni a találkozást, teljes erővel átérezni a magasröptű eszmecsere elmúltával előállott megkönnyebbülést, ami minden esetben felér háromnapos székrekedés megváltó aktusával. (Ilyenkor az ember tudományos eredményekre épített ateizmusával is csak egyet gondolhat: van Isten.)

(Csoda ez kérem. Hogy micsoda? Majd rájönnek. Mint a húsról a legyek. Vagy ha nem, hát mit tegyék?)

Bár a látvány kopik, a szag marad. A putriutca felől szekér szalad. Rajta a purdék vidám serege előbetakarításra-menetben. Megmozdul az otthonrekedt paraszt (mert lesz tragédia, ha valamit elszalaszt!), villámgyorsan dolga kerekedik a határban, s szerszámát fogva vállra vetetten, (továbbá csípőmagasságban) megindul a kocsni nyomán. Napszitta arcukon ott vibrál a bizonyosság felpaprikázott foltja, melyre széles határban kivirul a gyógyír – illetve száradó szárával érintetlenül púposkodik a krumplifészék –, de nem mindenkinek.

Az író meglepődéssel nyugtázza a történelem etikai ellentétét, mely a nemzetalkotókat és az etnikumot polarizálja egyként és másként, s levon egy közszájon is népszerű para-(pala-)frázist. Aztán megindul, hogy befejeződjön mindenreggeli útja, lerúghassa cipőjét, dolgozószobájába áporodott csendjében írógépe fölé hajolhasson, s elfeledhesse tehéntrágyaszagát. De hiába: Isten tervez, más meg kivégez. Alig halad két háznyit, bögyeit a szokatlanul alacsony kerítésre akasztva, kihajol egy jólsituált középkorú hölgy, s édesen bűgő altján, kedvesen élcelődve megszólítja:

– Láttam, hogy a Próféta ismét a kegyeibe fogadta. Csak most mintha idejekorán elbocsátotta volna. Mit követett el?

– Egy kis baleset – mutat a cügos cipőjére huncutul vigyorogva. – Nem érzi?

– Néha. De volt időm megszokni az elmúlt húsz év során, mióta itt tanítok. Jöjjön! Foglaljon helyet a kerti padon! A diófa árnya-illata hamar feledteti az iménti procedúrát. Egyébként is az Ön mellélépése errefelé szerencsét jelent – s kebleit a szövet szabad ejtése mögé visszahúzva, kitarja a kaput a sok mindenre méltó férfi előtt.

– Megtisztelő a meghívása. Elfogadom. És egyben elnézést kérek a szagomért! – szabadkodik az etikett kedvéért, mint aki nem kíván kellemetlenkedő szerepben tetszelegni (a meghívás körítéséből adódóan ezt nehezen is tudná kivitelezni), vagy első ízben bejutni egy ismeretlen portára (ez meg már évekkal korábban megtörtént), aztán benyomul a fűves udvarra, akár egy cézár, s üdvözlő csókkal illeti a finom kacsót.

– Van Önben valami csodálatos... – szólal meg kissé ájtatosan, a pad felé tartva, miközben – jobb kezének ujjait szája előtt összedörzsölgetve – keresi készletében a legmegfelelőbb kifejezést. – ...izé... Annácska, Ön egy fantasztikus asszony.

– Ezt csak maga gondolja így, Kis Poétám – s padranyomva az Író és saját alfelét, megrendíti a hintakanapét, beindítja a szerkezetet, lassú ingásba kezdve a Világegyetem aktuális zöld koronája alatt. – Inkább gyűlölnék, s elkerülnek az emberek. A magamfajta tanult nőket ezek a bárdolatlan parasztok megvetik. Hiába okosítom gyermekeiket, kitagadnak, s ha tehetik, rossz hírbe kevernek.

– Féltékenyek csupán...

– Ne higgye – vág közbe sietve, majd megkapja a férfi szőrös kézfejét. – Fáj a szívem miattuk. Ugye érzi?

Az evilági éden hatalmas gyümölcseivel hamarjában megtelik az Író nyirkos tenyere. Már nem csak érzi, de látni is véli mindazon szomorúságot, mely az ő orvoslatára vár, s a vidékre szorult értelmiségi napjait betetőzi.

– Engedje meg, hogy enyhítsek baján! – suttogja mélyen meghatottan Annácska fülébe.

– Jöjjön! Jöjjön! – hangicsálják a nedves és duzzadt ajkak.

Könnyedén leröppen egy előrelendülésből, mintha tizenéves husikájának tömegével rendelkezne, s felvonja himbálódzó ültéből tollforgatónkat, akárha földreszállt angyal lenne, aki kivézetni delikvensét az evilági pokolból a mennyei paradicsomba, vagy az androgünállapot megvalósításának módszereiben való jártasságát most akarná kamatoztatni (kamatyoztatni).

– Az én tudományom és az öné, ha egyesül, bizonyára megszűnnek a panaszok. Jöjjön, Kis Poétám!

Sietős tempóban áthatolnak a lakás bejárati ajtaján. Nyomukban suhannak, suhognak a pelyhedző nemiszervüket takargató-tapogató árnyak, mint nyiladozó ifjak bámulnak utánuk óriásivá duzzadt pupillával a kerítés tövébe húzódva, hogy a tanítói mesterségből néhány ügyes fogást ellessenek, ne középiskolás fokon végezzék a még hátralévő nyári gyakorlatot.

Ők lesnek. Önök még ne! Dőljenek egy jó puha fotelba! Képzeldjének, ábrándozzanak! Aztán rajzolgassanak az elkövetkező – még üres – oldalakra! Vagy szenderegjenek.

1999. április 10.

Karácsony Attila festménye